
En beskjedne mann med ualminnelige talenter

Få i Nord-Odal har kjent til at bygda har fostret en stor skulptør. Da det på forsommeren 2011 ble kjent gjennom en artikkel i Glåmdalen at Sørums kunstforening skulle stille ut verker av en kunstner fra Knapper, dro en delegasjon fra Trollringen kulturforum til Blaker for å vurdere om det var mulig å kjøpe en skulptur tilbake til Nord-Odal. Det var en spennende livshistorie de fikk innblikk i.

Kunstneren Hans Christian Bergersen, ble født i 1916 på Brennhaugen i Knapper, der far hans, Johan Nikolai, var lærer. Han kom fra Senja i Troms og giftet seg i 1911 med sjukepleieren Elisa Arntsen fra Flakstad i Lofoten. Kort etter fikk Johan Nikolai lærerjobb på Knapper skole, som den gang lå på Brennhaugen.

Bodde på Brennhaugen

Hans Christian var nummer tre i en søskenflokk på sju. En bror og en søster døde som små. Faren var også organist i Mo kirke. Familien bodde lenge i første etasje i skolebygningen, mens skolen holdt til i andre etasje. Mange eldre knappergardinger husker fortsatt «lærer Bergersen» og ungene.

Selvportrett.

Flyttet til Sørums

Da han gikk av med pensjon i 1935, flyttet familien til Frogner i Sørums. Hans Christian var da 19 år. Han ble boende i Sørums som ungdom og senere som voksen sammen med en bror og søster. Han giftet seg aldri.

Musikalsk begavelse

Alle søsknene Bergersen var begavet innen musikk og sang og det ble spilt

Brennhaugen i Knapper, tegnet av Hans Christian Bergersen i 1938.

Øverst: Far Nicolai og bror Jon i stua hjemme på Brennhaugen.

Øver: Mor Elsa og far Nicolai.

Til høyre: Hans Christian og søster Eyvor sittende foran; bror Jon stående bak.

på mange ulike instrumenter. Hans Christian spilte både lutt, orgel, piano og fiolin. Han bygget også instrumenter selv og spilte blant annet på en selvlaget gambe, et cellolignende instrument med seks strenger. Det finnes opptak i NRK hvor en av brødrene spiller på et instrument laget av Hans Christian.

Om somrene, når nieser kom på sommerferie til onkel på Frogner, ble det spilt rennesansemusikk med Hans Christian på to ulike størrelser av selvlagete gambler og niesene på blokkfløyter. Søsteren Eyvor sang. Hun kom i sin tid inn på operaskolen i Gøteborg. Men så kom krigen, og studiene ble ikke noe av. En av brødrene, Jon, utdannet seg som farmasøyt og var i mange år apoteker på Skarnes.

Trang økonomi

Hans Christian viste tidlig kunstneriske anlegg. Han tegnet mye, og han drev også med treskjæring i ungdommen. Han gikk på Kunst- og håndverkskolen i Oslo i slutten av 1930-årene. Det var trange økonomiske tider, også for familien Bergersen. Hans Christian måtte flere ganger søke stipend, og ordfører Andreas Sjøli i Nord-Odal skrev i 1938 en attest der han anbefaler at han får støtte. Den kjente maleren Per Krogh ga også Hans Christian sine anbefalinger.

Syklet fra Frogner til Oslo

Han fortsatte på Kunstakademiet i 1941, under billedhuggeren professor Wilhelm Rasmussen og under Per Palle Storm og Stinius Fredriksen i

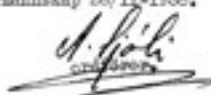
NORD-ODAL KOMMUNE

Attest.

Herved attesteres med det kjennskap jeg har dertil at Hans Bergersen, sønn av forbeholdende lærer Johan Bergersen er helt uformuende. Han har siden han blev konfirmeret ikke hatt noget arbejde, men såvidt mig bekjendt gått på forskjellige skoler, som hans far har hjulpet ham til. Faderen har heller ikke så meget at han kan greie dette i lengden .

En tør tillate sig å anbefale ham til de stipendie han nu måtte søke.

Nord-Odal formannskap 26/11-1938.

Ordfører
Andreas Sjølis
attest til Hans
Christian
i 1938.

1945/46. Han pleide å sykle til og fra akademiet i Oslo fra Frogner. En gang syklet han til Rondane for å tegne og male. Han hadde ikke råd til lerret, men malte på brunpapir. De ferdige produktene brettet han sammen og festet på sykkelens bagasjebrett.

Amanuensis og «vaktmester»

Etter endt utdanning ble Hans Christian Bergersen ansatt på Kunstakademiet som lærer i gipsstøping. Han blir vurdert som en meget flink gipsstøper og han har arbeidet sammen med mange av Norges mest anerkjente kunstnere. Professor Per Palle Storm var hans store forbilde. Bergersen ble etter hvert amanuensis og hadde ansvar for modeller og innkjøp av verktøy i tillegg til støpeundervisningen. Han omtalte seg selv kun som «vaktmester».

– Sympatisk, flink og beskjeden

Han var tilknyttet akademiet til han ble pensjonist i 1986, 70 år gammel. Elever på 60-tallet var blant andre de kjente kunstnerne Per Ung, Bjørn Tore Skjølsvik og Asbjørn Høglund. Alle husker Bergersen godt og omtaler ham som en sympatisk, hyggelig mann, men meget beskjeden på egne vegne. Skjølsvik har fortalt at Bergersen hadde et nydelig håndlag, og han kunne støpe en helfigur på 2-3 timer. Han var rasende flink i faget, han var energisk og hadde stor arbeidskapasitet.

Etterlot seg en stor kunstkatt

Bergersen hadde eget atelier hjemme i Sørum, men det var få personer som var klar over at han her laget

Portrett av Jon Bergersen, mangeårig apoteker på Skarnes.

skulpturer som kan måle seg med det beste i norsk kunst. Bergersen ønsket ikke oppmerksomhet om sin egen person, og det var en stor overraskelse for mange da kunstsakten kom for en dag mot slutten av hans liv. Bergersen døde på et sjukehus i Sørum i mars 2011, 95 år gammel.

Nordodøling hele livet

– Hele livet regnet han seg som nordodøling. Ikke lenge før han døde, fikk han spørsmål om han ville være med på en biltur, og hvor han helst ville dra. Svaret hans var klart: han ville til Nord-Odal, forteller Randi Fjørstad. Hun er leder i Sørum kunstforening og ble godt kjent med

Bergersen de siste årene av hans liv.

Hun er sterkt fascinert av Bergersens liv og kunstnerkarriere. I 2011 utga hun en bok om Bergersen, hans liv og kunstnervirke.

Motiver fra hjembygda

Bergersen malte og tegnet mange bilder med motiv fra hjembygda – også etter at han hadde flyttet til Sørum – og han skrev brev på odalsdialekt når han var ute og reiste.

Bergersen snakket ikke gjerne om seg selv og arbeidene sine. Det meste av det han laget samlet han i hjemmet på Frogner. Der var det et stort antall skulpturer i alle størrelser, like mange byster, endel relieffer, tegninger og malerier, samt noen malte dører.

Stor spennvidde

– Det er mange hull i vår kunnskap om Hans Christian Bergersen, og det mangler eksakt tidfesting på noe av det vi kjenner til, men det arbeides med å komplettere bildet. Det vi kjenner til viser oss imidlertid en beskjeden, men dyktig kunstner og håndverker med stor spennvidde. Han arbeidet med mange av de mest kjente kunstnerne i sin samtid; som Skule Vaksvik, Arne Vigeland, Wilhelm Rasmussen, Per Palle Storm med flere. Så kan man undre seg over hvorfor han ikke stilte ut arbeidene sine. Svaret ligger kanskje i Per Ung sin vurdering: «Bergersen var en like god billedhugger som noen annen som stilte ut den gang, men hans beskjedne natur

Fra Hans Christians skisseblokk fra 1930-åra.

sto nok i veien». Denne vurderingen støttes av flere, sier Randi Fjørstad.

Eidsvollmonumentet

Hans Christian Bergersen arbeidet med både modellering og gipsstøping av det kjente og omstridte Eidsvollmonumentet. Verket er av billedhuggeren Wilhelm Rasmussen, som brukte mange år på dette arbeidet, og han gjorde flittig bruk av Bergersens kompetanse på 1940-tallet. I 1945 deltok Bergersen på en utstilling i Sverige. Inntektene han fikk fra utstillingen ga han til gjenoppbyggingen av Finnmark etter krigen. Som lærer reiste Hans Christian Bergersen på studieturer både til Spania og Egypt. Den siste reisen gjorde han så sent som i 1985.

Nøysom natur

– Han var av natur meget nøysom,

reiste med ryggsekk, var vegetarianer og hadde medbrakt matpakke på turene. Den skulle helst vare hele turen. Som nevnt likte ikke Bergersen å snakke om arbeidene sine, men på sine eldre dager kunne han fortelle små anekdoter fra ulike studieturer. En morsom historie som han selv har fortalt, er fra en studietur til Spania. På vei gjennom Tyskland skulle de overnatte, og der fikk de tilbud på rom med utedo til 6 kroner per natt. Med klosett ble det 8 kroner per natt. Bergersen valgte utedo, forteller Randi Fjørstad.

I senere år hadde han flere opphold i Firenze og i Kvæfjord i Troms. Det finnes flere malerier derfra i familiens eie.

Familien forteller at alle som kom på besøk til Frogner, måtte finne seg i å sitte modell. Men han har også brukt

Randi Fjørstad (t.v.) og Ingebjørg Aspenes foran statuen og Garvik-elevene (f.v.) Sindre Øverby, Lukas Skog, Sandra Bråten Kjøl og Elin Aagaard Nilsen.

---

mer kjente modeller, blant dem den kjente skuespilleren Johanne Dybwad.

Lot konkurrentene vinne

I sine yngre år var Hans Christian en aktiv idrettsmann. På friidrettsbanen var 3000 meter hinder og 5000 meter favorittøvelsene. Hans deltok i norgesmesterskapet på Bislett en gang etter krigen.

Noen konkurransemann var han definitivt ikke. Det fortelles at han kunne lede et løp til ut på oppløpsiden, men han slapp gjerne et par konkurrenter foran i mål. Han likte ikke oppstyret og oppmerksomheten som vinnerne fikk. Broren Bernhard var også en habil løper. Under NM i 1952 tok han sølvmedaljen på 800 meter. Velkjente Audun Boysen tok gullet.

Hans Christians søster Ingebjørg bor i Troms. Hun utdannet seg som lærer og organist. Hennes datter Elisa, som bor på Lillehammer, forvalter nå Hans Christians etterlatte kunstverker.

Kunstverk til hjembygda

Bergersen etterlot seg flere hundre byster og store og små skulpturer. Blant dem valgte Trollringens delegasjon ut én gipsskulptur. Av den skal det lages to bronsestatuer. Den ene skal plasseres i Sand sentrum og den andre i Knapper. Mapei AS og Garvik skole har også kjøpt hver sin skulptur.

– Jeg syntes jeg så trekk fra gamle lærerinner i Nord-Odal. Derfor tror jeg denne statuen vil passe godt her på skolen, sa rektor Bente Akre da skulpturen ble avduket.

Avdukingen skjedde på 95-årsdagen for kunstnerens fødsel, og hans yngre

søster Ingebjørg Aspenes var til stede sammen med Randi Fjørstad.

Trollringen arrangerte en kunstutstilling i forbindelse med Lysukene i mars 2012. Her ble flere av Bergersens skulpturer, tegninger og malerier vist. På vegne av Bergersens familie overrakte Randi Fjørstad noen bilder til Trollringen og et sett elevskisser til Nord-Odal bibliotek. Dermed er deler av en stor kunstsatt bevart for ettertiden i Bergersens hjembygd.

– Ualmannelige talenter

I forordet til sin bok om Hans Christian Bergersen skriver Randi Fjørstad:

«Vi undret oss over denne mannen med det lidenskapelige forholdet til det å skape og arbeide hardt uten tanke for salg, berømmelse og oppmerksomhet.

Jeg opplever det han står for som en befriende og viktig motvekt til dagens dyrkelse av penger og berømmelse.

Hans Christian Bergersen var et beskjedent og ganske alminnelig menneske med ualmannelige talenter».

Jul i Nord-Odal takker Randi Fjørstad for opplysninger, lån av bilder og velvillig bistand.